

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Чубар Тетяни Миколаївни
на тему «Правове регулювання заліку взаємних однорідних вимог у
відносинах неспроможності (банкрутства)»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-
процесуальне право

Актуальність теми дослідження зумовлюється значенням інституту банкрутства у законодавчому забезпеченні економічних реформ в Україні та можливістю оптимізації здійснення судових процедур банкрутства, результатом яких має стати відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Одним з правових засобів, що сприяють ефективності регулювання відносин неспроможності (банкрутства), має стати зарахування (залік - за термінологією Закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом») зустрічних однорідних вимог. Зарахування зустрічних однорідних вимог як цивілістичний інструмент, умови здійснення якого закріплені в законі (наразі це ст. 601 Цивільного кодексу України), традиційно вважається безумовно корисним для потреб нормального майнового (господарського) обороту: його застосування дозволяє скорочувати грошову масу в обороті та сприяти ліквідації заборгованості у відносинах між сторонами. Але в законодавстві про банкрутство, яке ґрунтується на власних – особливих і відмінних від цивільного права - засадах та принципах, ця конструкція виглядає як свого роду «правовий імплант», застосування якого має зумовлюватися комплексною публічно-приватною природою права неспроможності (банкрутства) як невід’ємної частини господарського законодавства та складової державного регулювання економіки. Тому можливість застосування зарахування (заліку) зустрічних однорідних вимог та його

обмеження у відносинах неспроможності (банкрутства) мають бути ретельно опрацьовані господарсько-правовою наукою з огляду, насамперед, на його економіко-правову сутність та призначення, оскільки, як вірно зазначає дисертантка, залік при банкрутстві допомагає кредиторі уникнути фінансових ускладнень та зменшує вірогідність «ефекту доміно», коли кредитор, не отримавши платежу від свого боржника, не може виконати зобов'язання перед своїми кредиторами і також стає неплатоспроможним із відповідними наслідками (с. 108).

Якщо в цивілістичній літературі зарахування зустрічних однорідних вимог загалом характеризується як продебіторський інструмент, спрямований на захист інтересів боржника, який не може забезпечити належне виконання зобов'язання, то в дослідженнях, присвячених праву неспроможності, звертається увага на те, що залік виступає прокредиторським засобом, який дозволяє зменшити ризик збитків для кредиторів (в розумінні останніх відповідно до Закону про банкрутство), які у випадку належного виконання ними своїх зобов'язання несуть ризики неотримання зустрічного задоволення і виникнення збитків.

До цього часу в науковому середовищі та в судовій практиці немає усталеного погляду на можливість припинення зобов'язання в процедурі банкрутства шляхом заліку зустрічних вимог. В своїй роботі Т.М. Чубар звертає увагу на те, що суди не аналізують ані правову природу самого заліку, ані строк виконання звернених до заліку вимог, внаслідок чого на практиці залік майже не застосовується, оскільки за будь-яких умов це може оцінюватися як порушення майнових прав інших кредиторів (с. 168). Не в останню чергу така ситуація пов'язана із тим, що в Законі «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон про банкрутство) немає норми, яка б містила загальну заборону або загальний дозвіл погашення вимог кредиторів шляхом проведення заліку зустрічних вимог. Відповідно до частини 8 ст. 45 Закону про банкрутство погашення вимог кредиторів шляхом заліку зустрічних однорідних вимог

проводиться за згодою кредитора (кредиторів) у випадках, якщо це не порушує майнові права інших кредиторів.

Як свідчить зарубіжний досвід, визнання цього правового засобу ефективним інструментом регулювання відносин неспроможності (банкрутства) зумовлюється, в кінцевому рахунку, обраною в тій чи іншій країні моделлю законодавства про банкрутство та існуючою правовою ідеологією. Протебінторська спрямованість законодавства про неспроможність (банкрутство) обумовлює заборону на проведення заліку зустрічних однорідних вимог, при цьому основним аргументом проти застосування такого заліку в процедурі банкрутства є неможливість залучення дебіторської заборгованості до складу ліквідаційної маси та, відповідно, отримання її частини усіма конкурсними кредиторами.

Впровадження в Україні прокредиторської моделі законодавства про банкрутство як, на наш погляд, найбільш економічно раціональної, потребуватиме подальшої теоретичної розробки механізму погашення правомірних кредиторських вимог. У вітчизняній науковій літературі, присвяченій відносинам неспроможності (банкрутства), питанням застосування заліку зустрічних однорідних вимог увага приділялася і раніше (Б.М. Поляковим, Л.І. Грабован, А. А. Бутирським, іншими авторами), але окремим предметом дисертаційної роботи не була.

Про практичну та наукову актуальність проведеного Т.М. Чубар дослідження свідчить також його зв'язок з науковими програмами: робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Київського університету права Національної академії наук України по виконанню цільової комплексної програми: «Державно-правове регулювання суспільних відносин в умовах нових глобалізаційних викликів: вітчизняні та міжнародні реалії» (державна реєстрація № 0116U004745), де автором проведено дослідження правового регулювання заліку зустрічних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства) та розроблено відповідні пропозиції з удосконалення законодавства.

Новизна результатів наукового дослідження зумовлена актуальністю теми, метою та завданнями дослідження, які сформульовані авторкою (с. 24), і полягає в тому, дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці дослідженням проблематики правового регулювання заліку зустрічних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства), результатом якого є відповідні наукові положення та пропозиції щодо вдосконалення законодавства у цій сфері.

На наш погляд, Т.М. Чубар достатньо переконливо доводить необхідність і корисність застосування заліку зустрічних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства), так і особливості застосування цієї конструкції у судових процедурах, які застосовуються до боржника.

Висновки дисертантки щодо принципової можливості і економічної корисності застосування інституту зарахування зустрічних однорідних вимог: 1) узгоджуються із положеннями чинного Закону про банкрутство щодо можливості застосування зарахування зустрічних однорідних вимог; 2) підтверджуються історією правового регулювання заліку зустрічних однорідних вимог при неспроможності (банкрутстві), яка свідчить навіть не про тенденції, а про традиції права неспроможності (банкрутства); 3) узгоджуються із досвідом правового регулювання заліку зустрічних однорідних вимог в країнах з прокредиторською спрямованістю законодавства про неспроможність (Великої Британії та Федеративної Республіки Німеччина); Керівництва ЮНСІТРАЛ (Робочої групи Комісії ООН з міжнародного торговельного права) для законодавчих органів з питань законодавства про неспроможність, відповідно до яких в законодавстві про неспроможність реалізація прав на залік зустрічних зобов'язань, які виникли в результаті угод або дій боржника, здійснених до відкриття провадження у справі про неспроможність, має важливе значення не лише тому, що це необхідне для забезпечення комерційної передбачуваності та доступності кредиту, а й тому, що таким чином можна попередити цілеспрямоване зловживання процедурами неспроможності. 3

цієї причини в законодавстві про неспроможність вкрай важливо передбачити захист таких прав на залік.

Одержані наукові результати є достатньо обґрунтованими і загалом заслуговують на підтримку. Зокрема, можна звернути увагу на такі:

- оскільки під час проведення заліку зустрічних однорідних вимог відсутні передачі або перерахування грошових коштів, такий залік не є виконанням грошового зобов'язання, а отже не підпадає під дію мораторію на задоволення вимог кредиторів, який передбачає зупинення виконання боржником грошових зобов'язань, строк виконання яких настав до дня введення мораторію (с. 26);

- залік зустрічних однорідних вимог, які мають не грошовий характер, не підпадає під дію мораторію на задоволення вимог кредиторів, а отже не обмежується при банкрутстві, за умови дотримання однорідності предмету відповідних вимог (с. 27, 88);

- залік зустрічних вимог речового кредитора, навіть за умови надання речовій вимозі грошового виразу, в процедурі банкрутства є неможливим (с. 128, 211);

- визначення поняття заліку зустрічних однорідних вимог має бути доповнено ознакою безспірності пред'явлених до заліку вимог, що виключатиме заперечення відносно характеру, строку, розміру виконання і тим самим сприятиме підвищенню ефективності застосування цього правового засобу у відносинах неспроможності (банкрутства) (с. 47-48, 102);

- з огляду на досвід країн із про кредиторською спрямованістю законодавства про банкрутство та регулювання відносин транскордонної неспроможності визначальним аспектом застосування заліку зустрічних однорідних вимог при банкрутстві має бути строк виконання зустрічних однорідних вимог (с. 112, 168);

- обґрунтування обов'язку конкурсного кредитора, який має зустрічні однорідні вимоги з боржником та бажає скористатися своїм правом подачі заяви про залік, подати до господарського суду, боржника та розпорядника

майна письмову заяву з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують, протягом тридцяти днів від дня офіційного оприлюднення оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство, а також заяву про залік зустрічних однорідних вимог до боржника; вимоги ж конкурсного кредитора, який пропустив тридцятиденний строк звернення до господарського суду з письмовою заявою з вимогами до боржника, а також заявою про залік зустрічних однорідних вимог до боржника, зможуть бути погашені шляхом заліку лише у шосту чергу (с. 123);

- залік вимог поточного кредитора та боржника, незалежно від того коли настав строк виконання зобов'язання боржника – до або після порушення провадження у справі про банкрутство, здійснюється без жодних обмежень виключно з урахуванням вимог господарського та цивільного законодавства України (с. 126);

- виокремлення умов застосування заліку зустрічних однорідних вимог в окремих процедурах банкрутства (що важливо не лише для теорії, але й для однаковості та передбачуваності судового правозастосування):

у процедурі розпорядження майном (за умови виникнення права на залік до порушення провадження у справі про банкрутство, а також у разі проведення заліку зустрічних однорідних вимог з поточним кредитором);

у процедурі санації (за умови дотримання черговості, встановленої законом; якщо залік не порушує майнові права інших кредиторів; керуючим санацією має бути обґрунтовано можливість його здійснення; схвалення комітетом кредиторів боржника плану санації в цій частині);

у мировій угоді (такі вимоги віднесені до другої та наступних черг задоволення вимог кредиторів, для кредиторів, які не брали участі в голосуванні або проголосували проти укладення мирової угоди, не можуть бути встановлені умови гірші, ніж для кредиторів, які висловили згоду на укладення мирової угоди, вимоги яких віднесені до однієї черги);

у процедурі ліквідації (за згодою кредиторів, що виражається у не запереченні щодо погашення вимог шляхом заліку зустрічних однорідних

вимог інших кредиторів, включених до тієї ж черги, що й заявлені до заліку вимоги, у випадках, якщо це не порушує майнові права інших кредиторів. При цьому порушенням майнових прав кредиторів буде вчинення боржником дій, спрямованих на зменшення ліквідаційної маси банкрута та, як наслідок, неповне задоволення грошових вимог кредитора) (с. 28);

- обґрунтування обов'язку розпорядника майна за наслідками розгляду заяви про залік (враховуючи право боржника протиставити вимозі кредитора заперечення відносно характеру, терміну, розміру виконання тощо) включити окремо до реєстру вимог кредиторів припинені шляхом заліку вимоги (зобов'язання) конкурсного кредитора (с. 124);

- проведення заліку зустрічних однорідних вимог у процедурі банкрутства у разі заміни кредитора є неможливим, оскільки факт придбання кредитором заборгованості до неплатоспроможного боржника підпадає під ознаки визнання недійсними правочинів (договорів), вчинених боржником (с. 30, 211).

- проведення заліку зустрічних однорідних вимог у процедурі банкрутства має бути заборонено, якщо: 1) конкурсний кредитор став винен боржнику за три місяці до порушення провадження у справі про банкрутство або після порушення провадження у справі про банкрутство; 2) конкурсний кредитор, який був винен боржнику до порушення провадження у справі про банкрутство, придбав вимогу до боржника від третьої особи за три місяці до порушення провадження у справі про банкрутство або після порушення провадження у справі про банкрутство, навіть якщо така вимога виникла до порушення провадження у справі про банкрутство на користь іншого кредитора (с. 157).

Наукові висновки, положення та рекомендації, що містяться в дисертації Т.М. Чубар, **із достатньою повнотою відображені** у 14 наукових публікаціях, з яких 5 статей опубліковано у наукових фахових періодичних виданнях, в тому числі одна у науковому періодичному виданні іншої

держави, двоє тез – за матеріалами науково-практичних конференцій, 7 статей – у інших виданнях.

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження підтверджується проведенням дисертанткою аналізом господарського і господарського процесуального законодавства України, спеціальної літератури з тематики дослідження, правозастосовної практики господарських судів та вищих судових інстанцій України (усього 204 найменування). Результати дослідження апробовані авторкою на 3 науково-практичних конференціях.

Теоретичне і практичне значення результатів проведеного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані як підґрунтя для подальшого дослідження застосування заліку зустрічних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства); у правотворчій діяльності при розробці й удосконаленні законодавства про банкрутство; у правозастосовній діяльності для вдосконалення судової практики при вирішенні судами спорів, пов'язаних із проведенням заліку зустрічних однорідних вимог у процедурах банкрутства; у навчальному процесі – для підготовки навчально-методичних посібників, розділів підручників для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів з дисципліни «Правове регулювання відносин неспроможності (банкрутства)». Практичне значення підтверджується також розробленим дисертанткою проектом Закону «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (щодо доповнення Закону ст. 20¹ «Погашення вимог кредиторів шляхом заліку зустрічних однорідних вимог»).

Зауваження за змістом дисертації. Підтвердженням належного теоретичного рівня проведеного Т.М. Чубар дослідження є наявність в роботі висновків теоретичного характеру, що можуть бути підґрунтям подальшої наукової дискусії, та окремих положень, що потребують уточнення.

В своїй роботі авторка обрала найбільш простий шлях аналізу застосування субінституту заліку зустрічних вимог: з огляду на зміст Закону про банкрутство поділила всі вимоги, які можуть бути предметом заліку, на 1) грошові вимоги та 2) інші, які не мають грошового характеру. Це логічно, оскільки грошове зобов'язання – смислоутворююча категорія всього конкурсного процесу, що виявляється, насамперед, в самих легальних визначеннях банкрутства (як визнаної господарським судом неспроможності боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Законом, *грошові* вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури), боржника (як особи, яка неспроможне виконати протягом трьох місяців свої *грошові* зобов'язання), грошового зобов'язання (зобов'язання боржника *сплатити кредитору певну грошову суму* відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України), неплатоспроможності тощо.

Головна увага приділена заліку грошових вимог. Вочевидь, в переважній більшості заліком зустрічних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства) припиняються саме грошові зобов'язання суб'єктів господарювання. Водночас проблематика заліку зустрічних однорідних вимог, які не мають грошового характеру, окреслена лише контурно. Визначені в роботі теоретичні засади застосування заліку зустрічних однорідних вимог, за відсутності спеціального авторського застереження, сприймаються як універсальні і мають поширюватися і на випадки заліку тих однорідних вимог, які не є грошовими, в окремих процедурах банкрутства, в тому числі ліквідаційній. В роботі міститься висновок про те, що залік зустрічних однорідних вимог, які не мають грошового характеру, не підлягає обмеженням, оскільки не підпадає під дію мораторію на задоволення вимог кредиторів, за умови дотримання однорідності предмету відповідних вимог (с. 211). Але цей висновок стосується саме *поширення мораторію* на такі відносини. У зв'язку з цим

виникає питання про те, чи не може впливати залік вимог, що не мають грошового характеру, на ліквідаційну масу боржника, зменшуючи її, оскільки, в кінцевому рахунку, це могло б суперечити цілям та принципам конкурсного процесу.

Уявляється доволі плідною ідея авторки, підкріплена історичним досвідом, про те, що можливість проведення заліку з конкурсним кредитором у процедурі банкрутства можна порівняти з заставним кредитором, а право на проведення заліку із заставою майна, при якій закон надає безперечне право кредитору отримати задоволення своїх вимог за рахунок заставленого майна (с. 75, 120). Проте ця ідея в роботі послідовно не розвинена.

В порядку наукової дискусії зауважимо наступне. В *цивілістичному аспекті* зарахування зустрічних вимог є правом однієї сторони зобов'язання, яка має про це заявити (вчинити односторонній правочин). Авторка зазначає, що зустрічні однорідні вимоги, навіть якщо строк виконання останніх настав до порушення справи про банкрутство, не припиняються заліком автоматично, а подача відповідної заяви є правом, а не обов'язком сторони (с. 121). Але, як впливає із всього тексту дисертації, застосування традиційного цивілістичного засобу у деформованих неспроможністю боржника господарських відносинах, потребує дотримання низки інших умов, насамперед, *настання строку виконання зобов'язання до порушення провадження у справі*. З огляду на це, чи не можна вважати необхідним для спрощення, оптимізації та ефективності процедур банкрутства запровадження норми про те, що кредитор, як запропоновано в роботі, не тільки зобов'язаний заявити про залік зустрічних однорідних вимог на стадії розпорядження майном (с. 123), але й реалізація цього обов'язку повинна обмежуватися цією стадією. В такому випадку, на наш погляд, 1) зникла б необхідність в тих умовах застосування заліку в інших судових процедурах щодо боржника, які сформульовані в роботі і дотримання яких як свого роду «стандарту» в усіх провадженнях у справах про банкрутство є скоріше умоглядним, аніж реально досяжним; 2) це б стимулювало кредиторів до

належної ділової обачливості та добросовісності у відносинах із неплатоспроможним боржником.

У роботі немає акцентованого висновку про те, чи може і як саме скористатися боржник своїм правом на залік зустрічних однорідних вимог, чи ініціатором має бути винятково конкурсний кредитор (роботі визначено єдиний випадок, коли залік унеможлиблюється у випадку укладення боржником «начебто обумовленої господарською діяльністю боржника» угоди із кредитором, спрямованої винятково на створення штучної заборгованості кредитора, яка і може стати предметом заліку – с. 127).

На с. 96 зазначено, що, оскільки правовим наслідком заліку є припинення, а не виникнення зобов'язання між сторонами, проведений між неплатоспроможним боржником та його кредитором залік не підпадає під спеціальні підстави визнання недійсними правочинів (договорів) у відносинах неспроможності (банкрутства). Цей висновок уявляється недостатньо обґрунтованим. Норми статті 20 Закону про банкрутство є господарсько-правовим засобом, який спрямований на збереження майна боржника. Для правових конструкцій, що містяться в цій статті «припинення зобов'язання» та «виникнення зобов'язання» між сторонами є не ані головними, ані другорядними. Оспорювання угод та дій боржника по виконанню зобов'язань у так званій підозрілий період є одним з важливих юридичних інструментів збільшення ліквідаційної маси боржника шляхом повернення до неї майна, переданого іншим особам, з метою захисту інтересів кредиторів. Тому, розглядаючи залік зустрічних однорідних вимог з позицій ст. 20 Закону про банкрутство, важливіше було, на наш погляд, визначити, як наслідки такого одностороннього правочину (зокрема, у випадку заліку вимог, які не мають грошового характеру) здатні впливати на зменшення ліквідаційної маси боржника (незалежно від того, хто ініціював залік).

Дисертантка обґрунтовує положення про те, що залік зустрічних штрафних санкцій у процедурі банкрутства можливий лише як умова

мирової угоди, оскільки штрафні санкції при банкрутстві підлягають лише врахуванню в реєстрі вимог кредиторів з можливістю прощення (списання) за умовами мирової угоди (с. 129). А якщо умовами мирової угоди такий залік не передбачено, якою буде юридична доля цих санкцій? Авторська аргументація в цій частині повинна бути підсилена.

Можна зауважити і наступне. До складу грошових зобов'язань боржника, в тому числі зобов'язань щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування, не включаються неустойка (штраф, пеня) та інші фінансові санкції, визначені на дату подання заяви до господарського суду (ч. 1 ст. 1 Закону про банкрутство). Уявляється, що така норма зумовлена необхідністю запобігання створенню штучних банкрутств, а не тим, що неустойка (штраф, пеня) не мають грошового характеру. В частині 2 ст. 25 Закону про банкрутство визначено, що у реєстрі вимог кредиторів повинні міститися відомості про кожного кредитора, розмір його вимог за грошовими зобов'язаннями, черговість задоволення кожної вимоги; неустойка (штраф, пеня) враховується в реєстрі вимог кредиторів окремо від основних зобов'язань у шосту чергу та може бути предметом мирової угоди. Таким чином, Закон вводить для таких вимог особливий правовий режим. І якщо, за логікою дослідження, залік зустрічних однорідних вимог за основним зобов'язанням допускається у будь-якій процедурі банкрутства (із дотриманням певних умов, про які йшлося вище), то чому неустойка (штраф, пеня), якщо вони відповідають таким умовам, як однорідність, безспірність, строк виконання, так само не можуть бути предметом заліку (принаймні, в порядку *de lege ferenda*). Свого часу ВГСУ в пункті 1.14 постанови пленуму ВГСУ від 17.12. 2013 р. № 14 «Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань» зазначив, що вимоги про сплату пені та передбачених частиною другою статті 625 ЦК України інших нарахувань у зв'язку з порушенням грошових зобов'язань хоча й мають грошовий характер, але за своєю правовою

природою не є основним зобов'язанням, а є заходом відповідальності за порушення зобов'язань, й відтак ці вимоги не можуть бути зараховані як зустрічні в порядку статті 601 ЦК України». На наш погляд, ця позиція ВГСУ не узгоджується із нормами статей 601, 602 ЦК, оскільки в ЦК не встановлено будь-яких обмежень щодо неможливості зарахування вимог, які впливають із акцесорних зобов'язань. Перелік випадків, коли не допускається зарахування зустрічних вимог, міститься в ст. 602 ЦК, хоча він не є вичерпним і такі випадки можуть бути встановлені договором або законом. За смислом ст. 601 ЦК, ст. 203 Господарського кодексу України будь-яка безспірна грошова вимога незалежно від підстав її виникнення може бути зарахована як зустрічна з іншою безспірною грошовою вимогою як однорідна. Закон про банкрутство заборон в цій частині не містить. Уявляється, цілком логічно було б проводити такий залік (звичайно, із дотриманням усіх умов) вже в процедурі розпорядження майном при здійсненні аналізу фінансового становища боржника і формуванні ліквідаційної маси з тим, щоб не «засмічувати» реєстр вимог, і закріпити відповідний обов'язок розпорядника майна боржника.

В назві роботи використано термін «взаємних» [однорідних вимог], який в цивільному законодавстві та законодавстві про банкрутство не вживається. Не використовується він авторкою і в тексті дисертації.

Загальний висновок по дисертації.

Висловлені зауваження не впливають на високу оцінку дослідження Т.М. Чубар «Правове регулювання заліку взаємних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства)».

Робота є оригінальною науково-дослідною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну науково-практичну задачу, пов'язану із застосуванням в судових процедурах банкрутства заліку зустрічних однорідних вимог як дієвого правового механізму врегулювання відносин між неплатоспроможним боржником та його кредиторами, а одержані результати є внеском в теорію господарського

права та є науковим підґрунтям удосконалення законодавства України про банкрутство в цій частині.

Дисертація Чубар Т.М. «Правове регулювання заліку взаємних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства)» характеризується належним теоретичним рівнем, свідчить про ґрунтовне володіння авторкою предметом дослідження, в тому числі практичних проблем, що виникають в правозастосовній практиці господарських судів при розгляді справ про банкрутство, її професіоналізм.

Вищезазначене дає підстави для висновку про те, що дисертаційну роботу «Правове регулювання заліку взаємних однорідних вимог у відносинах неспроможності (банкрутства)» виконано відповідно до вимог пунктів 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її авторка Чубар Тетяна Миколаївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 - господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент

Доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу правового забезпечення
ринкової економіки

НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака

Національної академії правових наук України

О.А. Беянович

Підпис *Белессевої* засвідчую
*Зав. відділу правового забезпечення
ринкової економіки
Ф.Г. Бурчака (Степанюк Г.С.)*